

VO: Jak lze charakterizovat profesní sebepojetí studentky učitelství v závěrečném ročníku studia?

Data: hloubkový individuální rozhovor

Studentka uvádí řadu činností, které by měl učitel zvládat, nastiňuje schopnosti a dovednosti, jimiž by měl, na základě očekávání – jak laiků, tak odborníků – učitel disponovat, a mnohé z nich současně vnímá jako vlastní standardy. Radí mezi ně i potřebu hmatatelného výsledku vlastního učitelského působení: „...aby měli něco v sešitech; ...že něco žákům předám.“ Klade ji do souvislosti s potřebou kvalitních didaktických pomůcek: „Když pracuji se špatnou učebnicí, která nedostatečně akcentuje určité věci, tj. nedostatečné množství cvičení na probíranou gramatiku, málo otázek k textu, přemíra poslechů aj., poté musím knihu odložit a vytvořit si vlastní přípravu.“ Vlastní standardy studentky učitelství jsou vymezeny poměrně obsáhle. Zmiňuje rovněž potřebu přehodnocovat vlastní postoje. I přes své veskrze negativní zkušenosti, jež získala s prací ve skupinách (ještě v roli žákyně), říká: „Nemohu však na základě své špatné zkušenosti s prací ve skupinkách tuto organizační formu výuky zcela zavrhnout.“; je si vědoma svého profesního vývoje, růstu: „Moje osobnost učitele se vyvíjí.“; zmiňuje potřebu vyvarovat se postupů a způsobů jednání, jež považuje za nesprávné: „Mám svá předsevzetí, jaká bych nechtěla být.“; nutnost reflexe získaných zkušeností: „Zkušenost mi ukáže, do jaké hloubky a co je třeba skutečně znát.“

VO: Jak probíhá mezigenerační učení mezi členy učitelského sboru?

Data: hloubkové individuální rozhovory, observace

V tomto článku však poněkud odhlédneme od kontextů a obsahů těchto interakcí a zaměříme se na formy interakcí z hlediska zapojení jednotlivých aktérů. Inspirací v mnohém nám bude opět Illerisova teorie, v níž stručně načrtává několik forem interakce podle zapojení učícího se (Illeris, 2007, p. 101). Illeris (2007, 100-101) uvádí následující formy interakce: *percepce, transmise, experience, imitace, participace, akce*.

Jsme si vědomi, že Illerisův pohled na učební situace není ojedinělý či vyčerpávající - alternativně například Elkjaerová (2004) vymezuje podoby interakce jako *participace, observace, interakce, dialog*. K Illerisovu pojetí se přikláníme proto, že jeho pojetí se nejvíce blíží struktuře našich dat, volnost popisu kategorií dává potřebný interpretační prostor, i proto, že s jeho teorií pracujeme i na více rovinách (vymezení procesu učení, popis učení pomocí tří dimenzí), a přejetí jeho termínů i v této oblasti nám umožňuje zachovat terminologickou konzistenci a přehlednost.

Percepce

První podoba interakce mezigeneračního učení v učitelských sborech je poměrně nenápadná, a co více, může o ní vědět jen jedna z učících se stran. Jirka o perception říká: *“každý učitel pozoruje toho druhého, je a velmi bedlivě. Ty konkrétní situace. V té škole je jich milion sto padesát za dopoledne. Někteří dělají, že se starají o sobě, ale není to pravda”*.

...

Transmise

Zatímco percepce vzniká nezáměrně, v případě transmise je v našem pojetí naopak aktivní i ten z aktérů, který se rozhodl tomu druhému něco předat. Na škole existuje pochopitelně celá řada situací, které zdánlivě tomuto formátu odpovídají, ale k učení při nich nedochází, a tak o transmisí nemůžeme hovořit. Příkladem mohou být například povinná školení, jež musí učitelé absolvovat po sedmé vyučovací hodině, a ještě po následné poradě. Učitelky takovou situaci popisují třeba následovně:

tazatel: A jak takové školení vypadá?

U2: Zíráme do obrazovky a ona mluví. To je celý jako. Tam není jako co by na tom bylo k pozorování.

U1: Leda naše nadšené obličeje (všichni se smějí)

...